

Крученко А.В.
Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник: Острогляд О.В.,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

24 лютого 2022 року після введення Президентом України воєнного стану через напад російської федерації на територію України, майже кожна людина зіштовхнулася з проблемою зникнення або взяття в полон рідних, друзів, знайомих, або знає тих в кого це сталося. В Україні, як і в більшості демократичних держав, найбільшою цінністю вважається людина, що закріплено в Конституції, тому все більше актуальності набирає питання поводження з військовополоненими. Дані норми закріплені в багатьох нормативно-правових актах, зокрема в Женевській конвенції «Про поводження з військовополоненими» від 12 серпня 1949 року, у Постанові Кабінету міністрів України № 413 «Про затвердження Порядку тримання військовополонених» від 5 квітня 2022 року, у Кримінальному кодексі України від 2001 року тощо.

У розумінні статті 4 Женевської конвенції «Про поводження з військовополоненими», військовополоненими є особи, які потрапили в полон до супротивника й належать до однієї з таких категорій: особового складу збройних сил сторони конфлікту, а також членів ополчення або добровольчих загонів, які є частиною цих збройних сил, членів організованих рухів опору, які належать до однієї зі сторін конфлікту й діють на своїй території або за її межами, членів особового складу регулярних збройних сил, які заявляють про свою відданість урядові або владі, що не визнані державою, яка їх затримує, осіб, які супроводжують збройні сили, але фактично не входять до їхнього складу, наприклад цивільних осіб з екіпажів військових літаків, військових кореспондентів, постачальників, особового складу робочих підрозділів або служб побутового обслуговування збройних сил, членів екіпажів суден торговельного флоту, зокрема капітанів, лоцманів та юнг, а також екіпажів цивільних повітряних суден сторін конфлікту, жителів некупованої території [1].

У статті 3 цієї ж Конвенції закріплено, що у випадках збройного конфлікту, який не має міжнародного характеру кожна сторона має поводитися гуманно, без будь-якої дискримінації за будь-якими ознаками. Також щодо осіб зі складу збройних сил, які склали зброю і тими, які припинили участь у воєнних діях у зв'язку з хворобою, пораненням, триманням під арештом чи з будь-якої іншої причини, заборонено вчиняти:

- a) насилля над життям та особистістю, зокрема всі види вбивств, завдання каліцтва, жорстоке поводження й тортури;
- b) захоплення заручників;
- c) наругу над людською гідністю, зокрема образливе та принизливе поводження;
- d) засудження та застосування покарання без попереднього судового рішення, винесеного судом, який створено належним чином і який надає судові гарантії, визнані цивілізованими народами як необхідні [1].

У відкритому доступі існує дуже багато інформації, яка вказує на порушення російською стороною законів та звичаїв війни, не виключенням є і поводження з

військовополоненими, яке є дуже жорстоким. Підтвердженням цього є звіт управління Верховного комісара ООН з прав людини опублікований 1 жовтня 2024 року.

За статистичними даними з березня 2023 року 169 зі 174 українських військовополонених, опитаних управлінням Верховного комісара ООН з прав людини, зазнали катувань або жорстокого поводження під час тримання під вартою в рф [2]. З розповідей українських військовополонених вони щодня зазнавали уражень електричним струмом, сексуального насилля, удушень, жорстокого побиття, приниження, позбавлення сну, голоду, імітацій страти та багато інших жахів.

Публічні особи в рф відкрито закликали до нелюдського поводження та навіть до страти українських військовополонених, пропагуючи це через ЗМІ та в публічному просторі.

1 жовтня від ЗМІ надійшла інформація про страту 16 військовослужбовців ЗСУ в районі сіл Миколаївка та Сухий Яр Покровського району. *«На оприлюдненому відео зафіксовано, як під контролем ворога військовослужбовці ЗСУ, взяті у полон, вийшли з лісопосадки. Після того, як вони вишикувались в шеренгу, окупанти умисно відкрили по них вогонь на ураження. Поранених, які подавали ознаки життя, добили впритул автоматною чергою»* - про це йдеться в заяві *Офісу Генерального прокурора* [3].

Порівнюючи нелюдське поводження рф з українськими військовополоненими, слід розглянути те, як Україна ставиться до полонених-загарбників. За даними ООН із 205 російських військовополонених, які були опитані з березня 2023 року, лише 104 на початкових етапах свого полону зазнали тортур або жорстокого поводження з боку української влади. Яке в подальшому припинялося, коли в'язні опинялися в офіційних місцях інтернування. Це показує нам те, що українське суспільство, не дивлячись ні на що, поважає та дотримується міжнародного гуманітарного права.

Отже, все це доводить, що на сьогоднішній день питання жорстокого поводження з військовополоненими є дуже болючим для українського суспільства, що потрібно докладати ще більше зусиль для найскорішого повернення наших полонених. Також слід надавати більшого розголосу про такі нелюдські поводження в міжнародній спільноті, для того, щоб всі хто був причетний в подальшому не змогли уникнути покарання за свої діяння та для швидшого наближення кінцю жахів, які переживають полонені.

Список використаних джерел:

1. «Про поводження з військовополоненими» : Женевська Конвенція від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 04.10.2024).

2. Treatment of prisoners of war and update on the human rights situation in Ukraine : United Nations Human Rights Office Of The High Commissioner від 01.10.2024 р. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/ukraine/2024/Ukraine-OHCHR-40th-periodic-report.pdf> (дата звернення: 04.10.2024).

3. Вбивство українських військовополонених на Покровському напрямку : Офіс Генерального прокурора (телеграм-канал). URL: https://t.me/pgo_gov_ua/26457 (дата звернення: 04.10.2024).